

**Procés, judici i
sentència per
bruixeria a
BLANCA,
habitant del
lloc de
Vilamur,
acusada de
ser bruixa.
Del 1512.**

Aquest quadern pertany a *Itinerant Feminist*.

Des del projecte s'aposta per la visibilització femenina, es tracta d'un intent de fer genealogia, d'un arxiu de dones. Generant processos reflexius alhora que desconstructius de performances normatives i patrons, sempre obert al debat, que generi el germe d'una acció col·lectiva transformadora.

Inspirat en la tradició medieval dels romanços populars de *canya i cordill*, o *literatura de cordill*.

Com el seu nom indica, es tracta d'un procés d'itinerància, mèdiom, que possibiliti l'accés, en mercats ambulants, àgores públiques, en espais culturals, artístics, o simplement en els espais oberts, com ara camps...

Com deien Marta Ramos i Àngel Calvo, en la jornada de llançament de projectes de *l'Arxiu Javelina*, al centre d'art la Panera, no hi han d'haver excuses per no produir, l'art pot tenir qualsevol forma, material, complex, senzill... O pot estar fet a qualsevol espai o lloc.

El més important és donar a conèixer, tot fent un petit homenatge a totes aquestes dones, que foren acusades injustament com a bruixes i metzineres a finals del període modern, un estereotip de la dona que es crearia ja en aquell període medieval, i que esdevindria l'excusa perfecta per culpabilitzar, ajusticiar, torturar, o finalment passar per la forca, cremar...

A totes elles....

Aquest text està extret de *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya (segles XV-XVI)* de Pau Castell. Per una lectura més acurada dirigiu-vos al text original. <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/51863?mode=full> (aquest llibret és sols part d'una peça artística)

Olga Olivera-Tabeni. *Itinerant feminist*. Sis quaderns diferents, referents a processos judicials de dones que foren acusades de bruixes a la plana de Lleida i al Pirineu a finals del període modern. Imprès en una impressora domèstica. 14.8 x 21 cmi. 2019.

Judici per bruixeria contra Blanca de Vilamur.

O. ADM, Vilamur, doc.71

Vilamur contra Bruxa

Sobre la susdita previsió e a instància de l'honorable procurador fiscal, e a provar les <espai en blanc> articles per él prodohiits e donats, prodoex per devant vós, mosel balle de Vilamur, los testimonis dejús scrits.

E tot primerament, per a provar lo qui és stat posat a na Blanca de Vilamur, fornera, sien interrogats.

<Deposicions testimonials>

A XII del mes de octubre any M D XII, fonch pres de jurament Bortomeu

Tartera de Vilamur, que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat per lo sacrament que fet ha, [1v] què sab él testimoni per què stà presa a licència Blanca en la tore de Vilamur.

E dix que perquè te fama de éser bruixa.

Interrogat com ho sab él testimoni.

E dix que lo que él testimoni hi sab és que hohí dir a la filla de Guillem lo Prior que la dita Blanca li avie donat gatirmons. E que no y sab alre.

Ffuit sibi lectum et perseveravit

Lo matex dia fonch sitat Guillem del Prior e jurà ab sacrament que dirà la veritat del que serà interrogat. [2r]

E primo fonch interrogat si sab él testimoni si per què stà presa na Blanca dins la tore de Vilamur.

E dix que és fama que bruixa.

Interrogat si hi sab res él testimoni.

E dix que lo que él testimoni hi sab, que hun digous de matí, en vida de son huncle, que staven al priorat⁴, que stave hun gascó ab els, e diu que na Blanca aparelà lo dinar. Na Blanca menestrave e lo dit testimoni portave la scudela. E lo gascó no la volie penre. E convidaren-se'n enta<n>t, que lo gascó prengué dita scudela. E aver dinat anà-se'n a la vegeria⁵, <e> lo mal lo prengué. [2v] E tornà lo pa que tenie, que no pogé mengar ni

al vespre sopar. E entant que lo disabte ya fonch mort. E après de éser mort, hun dia hun germà del mort pasave per la carera, <e> diven les dones: "Na Blanca, no haneu per les careras que lo germà del mort hi és e él vos gosarie donar", que volén dir "que vós li aveu mort son germà". E dix la dita Blanca no n'avie paor: "Sol jo·l vega". E que no y sab res alre.

Fuit sibi lectum et perseveravit

Lo matex dia fonch sitat en Johan Sagara de dita vila e jurà ab sagrament que dirà la veritat del que serà interrogat. [3r]

Interrogat si sab él testimoni de certa siènsia o per hohir dir, si per què stà presa na Blanca en la tore de Vilamur. E dix que per quant l'an acusada de éser bruxa.

Interrogat si què és lo que él testimoni hi sab. E dix que na Blanca lo pregà molt si li acolire en sa casa d'él testimoni. E él dix que no podie. E ela lo·n pregà molt que li acolís sa filla. E tant lo·n pregà que él la li acolí en hun paller que tenie. E stigué sinch o sis dies e despux se n'anà e tornà a cap de huns dies. E él testimoni no la volgé acolir [3v] en dit paler. E a cap de tres o IIII dies lo mal li prengé a hun bou que tenie él testimoni. E de la malautia se pelà e de aquel mal morí dit bou. E creu él testimoni que perquè no la avie volgut acolir li avie mesinat lo bou, per la mala fama que té de bruxa. E més ha hohit dir a un moço que stave ab lo Gagnau, que li prengé una coentura a la gola e que na Blanca li avie donat alguna cosa. E lo dit moço anà a na Blanca e dix-li que la gola li cohie. E dita na Blanca li toquà a la gola⁶ e tantost fonch milorat. E que no y sab més.

Fuit sibi lectum et perseveravit [4r]

Lo matex dia fonch sitat Bortomeu Peliser de dita vila, e jurà ab sagrament que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat si sab él testimoni si per què stà presa na Blanca dins la tore de Vilamur.

E dix que creu que perquè l'an acusada que és bruxa.

Interrogat si hi sab res él testimoni. E dix que sa muler, esent a la honor de Martí de la Gardia quondam, que na Blanca li donà a beure. E de continent agé begut la prengé lo mal a dita sa

muler. E a cap de quatre dies ya fonch morta. E més dix dit testimoni que [4v] hun dia abans de la honor de dit Martí, que sa muller ere al Moro⁷, que preníe ayga. E na Blanca menave hun bou. E sa muler no·s volgé apartar de dit Moro perquè lo dit bou begés. Na Blanca fonch felona e dix-li: "Cala que yo te'n faré penedir".

E més dix dit testimoni que hara hun any la dita na Blanca li aconseguí⁸ hun bou a Riballs⁹ e menà-lo a la plasa. E dix dita Blanca a él testimoni: "Veus así lo bou que m'a mengats les cols". E él testimoni avia dit "bou defora". E lo bou stigé per dos o tres dies que no·s trobà, e despux lo trobà mort a la roca de Selent¹⁰. E lo dit testimoni dix a la dita [5r] Blanca: "Vostre cor n'és stat complit". E dita na Blanca no dix res sinó que calà. E que creu él testimoni que la dita Blanca lo li matà. E que és fama per tota la vila e val que la dita Blanca és bruxa. E que n'a hohit clamar a molts. E que no y sab més.

Fuit sibi lectum et perseveravit

Lo matex dia fonch sitat en Joan Orteu de dita vila, e jurà ab sagrament que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat si sab él testimoni per què stà presa na Blanca dins la tore de Vilamur. E dix que perquè l'an acusada de bruxa. [5v]

Interrogat si què hi sab él testimoni en la dita Blanca.

E dix que totstemps a hohits dir que és bruxa. E que él testimoni la·n mire ab aquell parer e la té per bruxa. E que hohí dir que hun gascó, que aquel gascó que morí a l'espital, que na Blanca lo avie mesinat ab una scudela de sopes. E lo dit gascó morí de aquell mal. E que él ho sab que·n morí, sinó que és fama per tota la vila e val que la dita Blanca és bruxa. Que él testimoni a bé ·L· anys, que totstemps a tengut fama de bruxa. E que no y sab més.

Fuit sibi lectum et perseveravit [6r]

Lo matex dia fonch sitat Johan Vidal de dita vila e jurà ab sagrament que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat si sab él testimoni per què stà presa na Blanca dins la tore de Vilamur. E dix él testimoni que creu que perquè totstemps a hohit dir que és bruxa e tal fama és en la vila e val.

Interrogat si què és lo que él testimoni hi sab.

E dix que ha hohit dir a Johanot d'Espot que na Blanca li avie donat gatrirrons, e que lo dit Johanot li hisqué al camí e li dix que ela li havie donat gatrirrons. E la dita na Blanca [6v] dix que calàs: "En bona hora que no·n tens".

E més dix que en dies passats feren hun matrimoni ab hun fil de na Blanca ab una fila del gascó, neboda de él testimoni, e na Blanca no u volie fos muler de son fil. E complit lo matrimoni, la dita muler de son fil fonch malauta, tenint parer ho avie fet na Blanca, que la avie mesinada. E son fil anà sercar a na Blanca, sa mare. E <na Blanca> anà a sa muler de son fil, sa nora, e féu-li salut, e milorà. E si dita na Blanca no la agés milorada, ere de parer dit testimoni e Johan Molins, pare de dita dona, que ageren morta a la dita Blanca. E tal ere son deliber, enperò que tantost que dita na Blanca li agé fet salut [7r] dita dona fonch milorada. E que no y sab res alre.

Ffuit sibi lectum et perseveravit

A XIII del present mes any damont dit, fonch sitat Johanot d'Espot e jurà ab sacrament que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat si sab él testimoni per què stà presa na Blanca dins la tore de Vilamur.

E dix que creu él testimoni que perquè l'an acusada de éser bruxa, e él testimoni a hohit dir que és bruxa, e él testimoni la·n té en aquel parer. [7v]

Interrogat si hi sab res él testimoni. E dix que lo que él hi sab és que él tenie guiterns, e hun dia él testimoni dix a na Blanca que ela li avia donat gutirrons. E ela dix que ela no ere de aquelles, ni: "Ab què·ls te agera donats?". E dix él testimoni: "Ab beure". E dit testimoni dix: "Jo us jur que si no me'n milorau, jo us degolaré". E dix na Blanca: "Yo no sé quom los te agera donats".

E él testimoni dix: "A beure ab la farada¹¹". E de lavons ensà él testimoni trobà remey e és garit de dits gatirrons. E més dix él testimoni que és fama per tota la vila e val que és bruxa. E que no y sab més.

Ffuit sibi lectum et perseveravit [8r]

Lo matex dia fonch sitat Johan Orteu, fil d'en Johan Orteu, e jurà ab sacrament que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat si sab él testimoni si per què està presa na Blanca dins la tore de Vilamur.

E dix que perquè l'an acusada de éser bruxa, e tal fama és en la vila de Vilamur e per tota la val, e que él testimoni també la·n té en aquel parer. E encara dix que dita na Blanca li a donat gatirrons de aquesta manera; que una volta, una germana de dit testimoni se agagé¹², e la dita na Blanca la servie. E hun vespre dit testimoni vengué en desora, que tots los altres avien sopat, e dita na Blanca donà a sopar a él testimoni. E sopat que agé, li prengé gran coentura a la gola, e dix: "O mesquí, e com me cou la gola". [8v] E dix la mare de él testimoni: "A la ventura o fa lo pebre". E ya no pogé dormir de tota aquella nit, tant li cohie la gola, ffins se sentí los gatirrons. E dins dos dies se li conegeren los giterns. E dix la mare de dit testimoni: "Na Blanca te aurà donats giterns". E que no y sab alre.

Ffuit sibi lectum et perseveravit

Lo matex dia fonch sitat Bortomeu Marquet, de dita vila, e jurà ab sacrament que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat si sab él testimoni per què stà presa na Blanca dins [9r] la tore de Vilamur. E dix que perquè l'an acusada de bruxa. E és ffama en la vila de Vilamur e per tota la val que la dita Blanca és bruxa, e yo que la·n tinch en aquel parer.

E més dix él testimoni que tenie mal a les bares, e anà al genre de na Blanca que li fes salut. E el feu-o volenter, e lo mal se li espasà. E a cap de dies lo mal li tornà e él testimoni tornà a l'home que li avie fet salut, e no lo y trobà. E trobà na Blanca e ela li dix si a què lo volie. E él testimoni dix: "Venie que·m fes sa-

lut". E dix la dita na Blanca: "Yo te'n faré". E él testimoni dix que la salut de les dones no valie als homes, perquè no volie que ela li'n fes, que ya la tenie él testimoni en mal parer. E dix na Blanca: "O Déus te vale¹³, ya n'e fet yo a d'altres". E ela li dix [9v] que avie mester una novena e ela li'n ferie salut, e "yo hi venré a casa". E vingé-hi en l'endemà. E segé-se-li de part darere e feye-li salut. E tirà-li los cabells del col de darere, de que encara ni té senyal. E dix él testimoni: "Per què tirau los cabells, que jo no vul que nigú me toch al cabells". E dita na Blanca no dix res, sinó que·l lexà. E despux may dit testimoni no ha fet de son prou.

E més a hohït dit testimoni a sa mare, que hun dia ela portava grexes defora, e na Blanca va-li dir: "Ya teniu grexes". E ela dix: "Hoch, més no tinch vinagre". E dix na Blanca: "Yo us ne daré". E li'n donà una escodela. E ela mengà les grexes ab lo dit [10r] vinagre. E de continent que agé mengat les grexes, lo mal la prengé al cor, de continent. E li durà més de tres mesos. E ne haneren a mege, e lo mege dix que mal bocí li havien dat. E él testimoni tingé openió que la dita na Blanca o avie fet ab lo dit vinagre.

E més dit testimoni dix que a la novena de Antonico de Sorigera, que na Blanca donà una tasa de vy a Johan [Pina], e ab aquella tasa de vy ora per ora lo pres lo mal al ventre, que may l'a gacquit¹⁴. E de aquel mal és mort, totstemps dient que aquel vy o avie fet de son mal. E més té pensament él testimoni, que de son mal, que la dita Blanca ho ha fet.

E més dix que ha mort un nét de la dita na Blanca. E que el lo hohí plorar, més que no sab si·l mataven o si plorave al part. E que no y sab més.

Fuit sibi lectum et perseveravit. [10v]

A XV de octubre any M D XII, fonch sitat Johan Vilarobia, de dita villa, e jurà ab sagrament que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat si sab él testimoni per què stà presa na Blanca dins la tore de Vilamur. E dix que creu él testimoni que perquè és acusada de bruja.

Interrogat si què és lo que él testimoni hi sab. E dix que lo que él hi sab, dix que ha hohit dir a molts que és bruxa, e que él la·n té en aquel parer.

E més dix él testimoni que hun dia el [11r] se trobave a Bescarbó e trobà alí hun que·s diu Bortomeu Monsarat, del loch de Miraval. E dix: "Digau, dien que les ties teniu pres<es> en la tore". E dix dit testimoni: "No y sé res". E dix dit Monsarat: "Si, sabeu bé, una volta me donà giterns na Blanca; enperò demanau-ho a Pere Gagnau, que u sab". Que dix que la sua Sebriana mengave esponxa per garir dels giterns e dit Monsarat no li volie donar esponxa. Hun dia trobà na Blanca e lo dit Monsarat dix: "D'on aveu aguts vós la fruyta que m'aveu donat, que ab aquella me haveu donat los giterns". E dix na Blanca: "No e pas". E dix dit Monsarat: "Si, aveu bé; e si vós no me'n gariu, jo us mataré o vos difamaré pertot, [11v] perquè jo sé bé que ab aquella fruyta me són stats donats". E lavors la dita na Blanca dix: "Que no u diges ni me'n disfames, que yo te'n gariré". E li conjurà la gola e de continent prengué milora hi és garit. E més dix dit Monsarat que hun dia el anave laurar a Sent Genís, e com fonch al portal trobà na Blanca e dix la dita Blanca: "Hon ne vas Monsarat?". E dix Monsarat: "Vax laurar a Sent Genís". E dix na Blanca: "Es dinat?". E dit Monsarat: "Hoch, ya só dinat". E dix na Blanca: "Ges15, vet así hun tros de coqua". E lo dit Monsarat dix: "No·n vul". E dix na Blanca: "Ges, menga-la't". E [12r] dit Monsarat prengé dit tros de quoqua, enquera que ere ensafranada, e anà-se'n a Sent Genís. E donà lo tros de la coqua al gos. E de continent agé mengat la coqua, lo gos morí, encara que ere del Gagnau. Enperò de açò bé u sab Pere Gagnau que la trobà morta. E més hun altre dia, na Blanca li dix al dit Monsarat: "No t'as mengat la coqua". E lo dit Monsarat dix: "Si, é bé". E ela dix: "No has pas". E que no y sab més.

Lo matex dia fonch sitat en Pere Gannau, de la vila de Vilamur, e jurà ab sacrament que de les coses susdites del que Monsarat [12v] lo al·lege per testimoni, que él testimoni agé trobat lo gos mort, e dix que per los sacrament que fet ha, que és axí de

veritat, que el de sos huls lo a vist mort lo gos.

A XVI del present mes de octubre any sobredit, fonch sitat Bernat Vidal de Junyent, e jurà ab sagrament que dirà la veritat del que serà interrogat.

E primo fonch interrogat si sab él testimoni per què stà presa na Blanca dins la tore de Vilamur.

E dix que perquè és stada acusada de bruxa.

E més dix que hun dia sa muler anave [13r] a Sent Salvador, que·s ffeye una caritat, e portave hun infant. E quant fonch a la Tore trobà na Blanca e na Rovina. E la dita na Blanca li prengué dit infant e dix: "E quin infant ha así tant gentil, e no·s ffa bel infant". E hanaren-se'n. E lo matex dia pres mal a l'infant, en l'altre dia ja fonch mort.

E més dix dit testimoni que hun altre dia tenie un altre infant. E que vingé una nit, esent al lit él testimoni e sa muler, esent adormits, lo prengé plor en tanta manera que dit testimoni [13v] ni sa muler no·s podien despertar. E lo Gascó los cridave: "Bernat, Bernat e Blanquina! Què ha aquex infant que axí plore?". E lavors él testimoni e sa muler se despertaren. E al despertar que feren, sentiren gran ffremir per casa e lo infant gran plor. E de aquell plor lo prengé lo mal, que de aquel mal morí, que no li durà sino hun dia o dos. E trobaren-li un senyal en lo costat. E tenien pensa que males gents o havien fet.

E més dit testimoni tenie un altre infant. E en la nit, tenint un erol encès. E que dit erol se apagà, que él testimoni e sa [14r] muler lo veren apagar. E lo infant lo prengué tant plor que en l'altre dia ja fonch mort. Tenen pensa dit testimoni e sa muler que males gens li amortaren dit erol, segons la vista que éls tenien. E lo dit testimoni mirave lo erol e lo veu apagar en hun pronte. E de continent pres mal al dit infant. E morí dit infant. Tenen pensa él testimoni e sa muller que males gens ho han fet.

E més dit testimoni, vist que los infants no li podien viure, dix un dia a mossèn Bernat Aninou: "Què·m conselau, los infants no·m poden viure; tinc pensa e mal parer que na Blanca los me mate". E dix lo dit mossèn Aninou: "Fes-la comare, que més [14v] pot

Déus ajudar que Diable no". E él testimoni la féu comare. E <na Blanca> hanà a Junyent e enbolcà dit ffillol. Enbolcant-lo dit infant fféu hun pet e dix na Blanca: "Déus de vale". De continent prengé mal a dit infant, que de dit mal morí. E que no y sab més. Ffuit sibi lectum et perseveravit

A XVII del present mes de octubre any sobredit, fonch sitat Monsarat del loch de Miraval, e jurà ab sacrament que dirà la veritat del que serà interrogat. [15r]

E primo fonch interrogat si què és lo que él testimoni sab de na Blanca. E dix que li ha donats giterns, los quals li à donats ab dues o tres pomes que li donà. E mengà dites pomes. E mengades que les agé, li prengé coentura a la gola, que jamés dita coentura se li espasà, ffins se li conegueren los giterns. Los quals se li conegueren dins X dies. E lo dit testimoni la trobà hun dia a la dita Blanca al rengar de Bernat de Cappont, e dix-li: "Vós ab aquelles pomes que m'aveu donat, me aveu donat los guiterns. Si <no> me'n voleu garir, jo us mataré o vos ffaré [15v] matar, o vos difamaré, que jo m'iré metre en poder de la justícia". Dix la dita na Blanca: "No·ls te day yo". E dix dit testimoni: "Sí, aveu bé". E labores la dita Blanca li dix que calàs, que ela lo garí. E aquí li feu salut e li conjurà dues voltes. E de continent dit testimoni trobà remey ffins a tant que fonch garit. Enperò de açò sab bé Pere Gannau, si·n tenie <e> si n'e garit.

E més a cap de uns dies na Blanca isqué al portal nou e dix al dit Monsarat: "Hon vas Monsarat?". E él testimoni respòs que a Sent Genís. Dix na Blanca: "Es dinat?". "Hoch", dix dit testimoni. E dix na Blanca: "Ges, ve-te así [16r] hun tros de coqua". E lo dit testimoni dix que: "No·n vul". E ela dix "Ges". E él testimoni la prengé e hanà- se'n a Sent Genís. E menave hun gos que ere del Gatnnau. E com ffonch a Sent Genís donà la coqua al gos. E dit gos, mengat lo pa, de continent lo prengé lo mal. Devant él alí morí solament, no pogé tornar a casa. E Pere Gannau lo trobà mort. A cap de huns dies dita Blanca li dix: "Monsarat, no t'as mengat la coqua". Él testimoni dix que sí. E ela dix: "No has pas". [16v]

<Sentència interlocutòria de turments> [17r]

Die XVIII16

Comparent per davant vosaltres, molt magnífichs mossèn Grau de Peguera, procurador general¹⁷, e mossèn lo jutge ordenari del present vescomdat de Vilamur, lo procurador fiscal requerint que, atés conste per vertader procés que na Blanca, fornera, és notòriament bruja e metzina, e mortes moltes criatures e donat gatirrons a diverses persones, dit procurador demane e reque la dita na Blanca ab vostra diffinitiva sentència sie condepnada a mort e cremada, a fi que a ela sie càstic e a d'altres exemple, protestant et cetera.

Et dictus magnificus procurator, de consilio sui iudicis ordinarii, ordinavit et mandavit quod videatur processus et secundi merita dicti processus procedatur pro ut iuris facit et rasionis, mandans intimari dicte Blaque. Et de continenti per baiulum dicte ville de Vilamura fuit sibi intimatam.

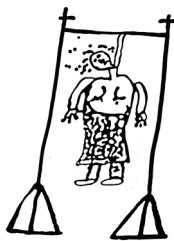
Die XX et cetera.

Unde Nos procurator, atento quod dicta Blanca negat quem sibi [±6], visso tenore huiusmodi processus, ex eo quod talia apparent indisia quod suffisiunt ad dandi turmenta, per hanc nostram interlocutoriam centensiam et declarationem dicimus, declaramus et mandamus quod dicta Blanca turmentis et torture subisiatur, ut ex sua propria confesione et ore proprio nobis clarius et lusive veritas nobis [audeatur] et manifesta sit, mandans intimari. Et illico fuit sibi intimata et cetera. [17v]

Procés de na Blanca a letras del senyor e protest contra mossèn Torrayla d'Erinyà sobre lo [parsonés¹⁸] e treva del comdat de Fox

Transcripció parcial a càrrec d'Eduard Griñol. César Alcalá, *Històries encantades de Catalunya*, Columna, Barcelona 2011, p.215-223. Castell. P. *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya* (segles XV-XVI). Tesi. Universitat de Barcelona. 2013.

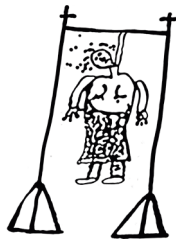

Itinerant Feminist

Dibuix de la macabra agonia de Francina Redorta penjada a la forca i mig despullada. 1616. És l'únic dibuix que es conserva d'una bruixa catalana.

Olga Olivera-Tabeni. Una florista desobedient, 2019. Amb la col.laboració del Centre d'Art la Panera de Lleida, el CAN de Farrera i el CDAN d'Osca.